

Ключевые слова: словообразовательный компонент (СК), производная основа слова (ПО), производящая основа слова, текст экономической газетной статьи.

The article considers the text-formative potential of prefixed verbs on the basis of German economic terms in the economic texts. The prefixed verbs perform several functions in the concerned texts: coherence, informativity and structural-semantic completeness.

Keywords: word-formative constituent, derived stem, basic stem, economic newspaper article.

Волошина В. В.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

ПОРІВНЯННЯ ЯК ОДИН ІЗ ОСНОВНИХ ЛІНГВОСТИЛІСТИЧНИХ ЗАСОБІВ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕРСОНАЖІВ У ХУДОЖНІХ ТВОРАХ В. О. СУХОМЛИНСЬКОГО

Статтю присвячено аналізу використання В. О. Сухомлинським таких мовно-зображальних засобів, як порівняння. Описано різні підходи щодо типів та структури порівнянь. Охарактеризовано функції порівнянь.

Ключові слова: лінгвостилістичні засоби, порівняння, сполучникові й безсполучникові порівняння, підрядні порівняльні речення, присднувальні речення, прями й зворотні порівняння.

Однією з особливостей стилю В. О. Сухомлинського є широке та майстерне використання порівнянь. Педагог добирив такі порівняння, які б чітко, зрозуміло характеризували зображуваний предмет, явище, ілюстрували б ставлення автора до переданого у тексті. Добираючи їх з великою майстерністю, автор використовував порівняння як один із основних лінгвостилістичних засобів характеристики персонажів, адже саме вони виступають одним із головних засобів пізнання світу. Виявлення зовнішніх і внутрішніх зв'язків між предметами та явищами становить невичерпне джерело художнього асоціативного мислення.

Мета цього дослідження – проаналізувати використання В. О. Сухомлинським таких мовно-зображальних засобів, як порівняння; охарактеризувати їх функції; описати різні підходи щодо типів та структури порівнянь.

Дослідженню порівнянь як образного засобу мови значну увагу приділяв О. О. Потебня. Учений вважав, що саме в порівнянні як процесі відбувається рух думки “від предмета до предмета”. У мові розташовуються поряд ті реалії, які в дійсності є віддаленими, і лише в художньому тексті, у сприйнятті письменника, а отже, й читача, вони виявляються в єдиному семантичному просторі, народжуючи нові значення [6:82].

А. П. Коваль, характеризуючи функції порівнянь, зазначала: “З допомогою порівнянь відбувається зближення таких віддалених понять, як живе й неживе, як фізичне й психічне; порівняння може торкатись якості і кількості, емоцій і експресії, іншими словами, у порівнянні особливо виразно проявляє себе єдність процесів пізнання людиною світу [2:24]”.

Порівняння у мові, з одного боку, є засобом пізнання світу і, з іншого, – результатом цього пізнання, оформленим у вигляді компонентів тексту.

За структурою порівняння можуть бути *сполучникові* й *безсполучникові*. У досліджуваних художніх текстах переважають порівняння першого типу, присднувані сполучниками як, мов, мовби, немов, немовби, ніби, наче.

Такі порівняння складаються з двох частин: суб'єктної та об'єктної. Об'єктна частина (або власне порівняння), приєднана сполучником, перебуває переважно у постпозиції до основи, вираженої одним словом, групою слів або реченням. Суб'єктна частина або основний предмет (який порівнюють) і об'єктна або додатковий предмет (з яким порівнюють) на основі зовнішньої чи внутрішньої схожості. Слово, що береться в основу порівняння, як правило, виконує не лише номінативну функцію, але й має деякі додаткові смислові нюанси.

У казках та оповіданнях В. О. Сухомлинського зустрічаються порівняння, основа яких виражена дієсловом:

– дієсловом-присудком: “Осіпалося з горобини листя. Залишилися тільки червоні грона. Висять, **мов намистинки** [11:74]”; “Підходить поїзд, яким дід завжди їздив на станцію. Гуде, **мовби кличе діда Максима** [11:148]”;

– дієсловом-присудком із залежними словами: “Стоїть край дороги стара-престара тополя... Скільки й пам'ятаю, стоїть вона, **як сторож** [11:6]”; “Вітер дихне – гоїдаються віти, **мов коси дівочі** [11:13]”; “Гріє сонце, **мов піч**, припікає [11:18]”; “Крапельки блищали на сонці, **мов срібні намистинки** [11:26]”; “Бринить гілочка, **мов чарівна лісова сопілка** [11:3]”; “Орел не міг зрозуміти, що таке надія. Він ще довго кружляв над Подорожнім, очі його завмерли з подиву, **мов чарівні намистинки** [11:63]”; “Дивиться (пташечка) на нас червоними оченятами, **немовби просить**: ой, відійдіть од мене, не наближайтесь до мого гніздечка [11:66]”; “Дивиться Вербичка у став, **як у дзеркало**, та й дивується: хлисти якісь видно [11:74]”; “Одного ранку над горобиною забриніла чудова пісня, **мов срібна струна заграла** [11:75]”; “Мати й каже – **немовби сама до себе**, але так, щоб сини чули [11:77]”; “Утворилася довга крижана бурулька. Вона зависла над вікном, **мов кришталева паличка** [11:93]”;

– двома і більше дієсловами-присудками: “Дівчинка зраділа. Вхопила яблуко, глянула навколо й відчула, **немовби в саду стало світліше й затишніше** [11:56]”.

Порівняльні конструкції такого типу конкретизують пряме або переносне значення дієслова, допомагають глибше розкрити синонімічні та антонімічні відношення між зібраними в один мікрообраз динамічними ознаками. Власне придієслівні порівняння, перебуваючи у постпозиції, як правило, завершують речення. Слід зазначити, що власне порівняння можуть мати поширену і непоширену структури.

Порівняння, основа яких виражена прикметником (дієприкметником). Сполучникові порівняння такого типу, що розгортають предикативну ознаку, поділяються на два типи конструкцій, в яких основа порівняння виражена:

– одиничним прикметником: “Залетів у клас джміль – жовтий, **як мед, волохатий** [11:11]”;

– одиничним прикметником у функції іменної частини складеного присудка: “Зелений луг. Він здавався мені тоді таким великим, безмежним, **немов увесь світ – це луг** [11:8]”; “І сонце сяє в блакиті, і бджоли бринять. Але чомусь усе таке маленьке, **мов іграшкове** [11:8]”; “Від молока станеш білий, як метелик [11:21]”; “Але чого ця троянда тверда, **як камінь** [11:24]”;

– двома і більше прикметниками у предикативній функції: “Дерева струнки й високі, **мов свічки велетенські** [11:12]”; “Яблуко так і було, де Лариса поклала. Велике, рожеве, свіже, **немовби щойно з дерева зняте** [11:57]”.

За формою вираження об'єктної частини розрізняємо кілька типів порівнянь, які є у досліджених творах:

1) об'єкт виражений одиничним іменником або іншим субстантивованим словом:

“Вийшов після дощу в сад – у білій сорочці і голова біла, **як молоко** [11:17]”; “Вода непорушна, **мов дзеркало**” [11:66]; “А третій – підліток Юрко – маленький, тоненький, **мов очеретина** [11:77]”; “З глибокого яру, **мов річка**, розливається вечірня темрява [11:120]”; “Хлопчик, **мов заворожений**, дивився на цукерки в барвистих папірцях і на білі пишні бублики, на коржуси й на цукрові півники, на пшеничні коники й прозорі жайворонки... [11:122]”; “Заплакала з горя бідна мати, стоїть над ямою, де яблуня росла, дивиться на те місце, де хата, **мов квітка**, цвіла [11:142]”; “Він не міг забути, що скоїв у роки отроцтва – у своєму серці носив тяжку провину, **мов камінь** [11:150]”; “Дивна це, кажуть, яблуня: на ній ростуть яблука прозорі, **мов скло**. І смачні, **як мед** [11:180]”; “Коли в класі мир і спокій, на столі у високій, **мов колосок**, тоненькій вазочці – рожева, червона, синя чи блакитна квітка [11:184]”; “Юхим стояв біля дверей. Його обминали, **мов прокаженого** [11:188]”; “– Так і наша Україна незнищенна, **як цей камінь**, – сказав найстаріший житель села, столітній дід Архип [11:213]”; “Дивляться – як крильця жовтенькі, **мов сонечко**, то це бджоли. Як гудуть по-бджолиному й пахнуть воском, то це бджоли [11:225]”;

2) об'єкт – іменник, означуваний прикметником: “Луг пахнув медом, **немов великий стільник** [11:22]”; “Кавуни лежать у росі, **немов срібні м'ячі** [11:95]”; “Тільки троянда червоніла, **мов велика жарина** [11:113]”; “**Мов білі метелики**, закружляли сніжинки [11:113]”; “У цієї квітки блакитні пелюстки, як весняне небо, а в середині – золота краплинка, **мов роса**, освітлена сонцем [11:117]”; “І ковдра, й подушка також теплі-теплі, **мов ласкаві бабусині руки** [11:123]”; “На галявинах цвіли проліски, а під деревами ще лежали снігові шапки – **немов велетенські гриби** [11:195]”; “**Як безцінну святиню**, поклав Андрійко олівець у кишеню до серця [11:195]”; “Добре так в олійці, вона тепла, **мов калюжа на сонці** [11:248]”; “Її мерехтіння було ніжне й несмільке, **мов іскорка далекого вогника**, до якого прагне подорожній [11:252]”;

3) об'єкт – підрядна частина складного речення з відсутнім або наявним дієсловом-присудком.

У свою чергу ці речення поділяються на:

а) обставинні підрядні порівняльні речення:

– підрядні порівняльні речення способу дії. Більшість із них пояснюють присудок головного речення безпосередньо: “І косує (кінь) на дітей, **мов боїться їх...** [11:140]”.

“Уранці вони прийшли й не повірили своїм очам: камінь лежав, **мовби його й не чіпали**.

Розлютовані фашисти знову підірвали камінь. А наступного ранку він знову білів посеред розритої землі, **мовби до нього ніхто й не торкався** [11:213]”.

У казці “Сьома дочка” В. О. Сухомлинський використовує порівняння, щоб змалювати образи, характери дочок:

“ – Я скучила за тобою, **немов маківка за сонячним променем**, – сказала перша дочка.

Я ждала тебе, **як суха земля жде краплину води**, – промовила друга дочка.

Я плакала за тобою, **як маленьке пташеня плаче за пташкою**, – сказала третя.

Мені тяжко було без тебе, **як бджолі без квітки**, – щебетала четверта.

Ти снилась мені, **як троянді сниться краплина роси**, – промовила п'ята.

Я виглядала тебе, **як вишневий садок виглядає соловейка**, – сказала шоста [12:95 – 96]”.

Значно менша їх кількість уточнює обставину до присудка, виражену прислівником чи дієприслівником, даючи образну характеристику дії: “А восени, коли

вони (ластівки) відлітали, Оленці ставало сумно: **мовби розлучалася з дорогими друзями** [11:76]”; “**І в хаті стало так тихо, мов усе живе, що є тільки у світі, прислухалося й думало: що ж воно буде?** [11:77]”;

– підрядні порівняльно-причинові речення. Особливістю цих речень є те, що, маючи значення уявної причини, вони зберігають значення способу дії. Пояснюють у головному присудок безпосередньо або уточнюють обставину. Із головним поєднуються найчастіше сполучниками *наче, немов*, рідше вживаються *мов, неначе, так наче, ніби, мовби*. І природно такі речення не приєднуються сполучником *як*, бо він зв’язує речення, змістом яких є реальна картина. Порівняльно-причинові ж містять значення уявної причини, а не реальної: “**Коні йшли повільно, немов і вони прислухалися до ранкової тиші** [11:95]”; “**Коли це йду, а голуб летить наді мною, немов збирається на плече мені сісти** [11:10]”;

– підрядні порівняльно-цільові речення. Приєднуються до головного найчастіше сполучниками *немов, наче*, рідше – *мов, неначе, ніби* – тобто сполучниками з модальними відтінками невпевненості, припущення. Пояснюють вони присудок у головному реченні або уточнюють обставину до нього: “**Коли це йду, а голуб летить наді мною, немов збирається на плече мені сісти** [11:10]”; “**Підпливає (В’юн) до дівчинки, штовхає її лапою, немовби хоче сказати: не треба купатися** [11:95]”; “**Підплив (В’юн) до берега, де сиділа Надійка, немовби запрошував дівчинку в воду** [11:95]”;

б) означальні порівняльні речення: “**І журавлиний ключ на синьому небі, мов на полотні намальований** [11:30]”; “**Така вузька, що тільки один може перейти, а двом тісно** [11:33]”; “**Немов кристалевию обрій степової далечині в вечірню годину, коли щойно зайшло сонце – ось якого кольору квіти на цьому куці** [11:185]”.

Уперше в русистичі спробу докладно класифікувати підрядні речення здійснив Ф. Буслаєв, узявши за основу значення підрядного речення як розгорнутого члена головного та врахувавши ті засоби, за допомогою яких приєднується підрядна частина до головної. Проаналізувавши речення, мовознавець підрядні порівняльні виділив в окремий тип, указавши на те, що порівняння може бути виражене як членом речення, так і окремим реченням. Порівняльне речення, наголосив він, може поєднуватися з тим реченням, яке воно пояснює як зв’язком сурядності, так і підрядності. А також може існувати як окреме речення. Але у будь-якому випадку воно завжди у смислового відношенні залежатиме від пояснюваного речення [1:348 – 352].

Підрядні порівняльні речення виділяє в окремий тип, визначає їх місце щодо головного П. Перевлеський у роботі “Практическая русская грамматика. Начертание синтаксиса”.

А. Руднев докладно розглядає порівняльний зворот як один із видів відокремлених другорядних членів речення, визначає різницю між порівняльним зворотом і неповним порівняльним реченням щодо семантики, структури, характеру зв’язку з членами головної частини.

Ці питання також знайшли відображення у працях О. Востокова, М. Греча, М. Ломоносова, Д. Овсянико-Куликовського, О. Пешковського, О. Потебні, О. Руднева, О. Шахматова, Н. Широкова.

У досліджуваних творах є речення, порівняльні конструкції яких виражені іменним складеним присудком. Речення такого типу використані автором з метою надання висловлюваному експресії. Між підметом та іменним складеним присудком у такому випадку ставиться тире: “**Оте ластів’яче гніздо й досі в нас над вікном. Воно –**

мов пісня далекого дитинства [11:9]”; “Верба – мов дівчина золотокоса [11:13]”; “ – Рід мій живе, сім онуків – мов дубки кремезні [11:197]”.

У творах Василя Олександровича є порівняльні конструкції, приєднані словами як, мов, мовби, немов, немовби, які вжиті у ролі часток. У реченнях такого типу порівняння комою не відокремлюється: “Намалював Петро троянду. Вона як жива на його малюнку: рожеві пелюстки, золоті тичинки [11:23]”; “Він схиляється над сестричкою, показує їй ведмедика, а та мовби і не бачить нічого [11:78]”; “А пташенята мов і не чують [11:88]”; “Вже й до класу пора, вже учитель їх тричі гукав, а вони немовби й не чують [11:130]”; “Та неспокійно було в нього на душі. Щось немов гнітило його [11:147]”; “Щось немов стиснуло хлопцеві серце [11:178]”.

Також В. О. Сухомлинським у літературних творах ужиті порівняльні конструкції, у яких частки разом з дієсловами входять до складу іменного складеного присудка:

“Катруся летіла мов на крилах [11:205]”;

“Він був як живий [11:227]”;

“Співає як справжній соловей [11:246 – 247]”.

Велике стилістичне навантаження у казках та оповіданнях Василя Олександровича мають порівняння, оформлені як приєднувальні речення. Крім образного пояснення предмета чи дії, такі порівняння вносять додаткові відомості про них, показують думки автора про зображуване, які ніби виникають з якоїсь причини після того, коли основна думка уже сформована: “Одного разу до нас прилетіли голуб і голубка. Сіли на танку та й воркочуть. Ніби дивляться на мене і щось просять [11:10]”; “І він грав у футбол. Немовби нічого й не сталося вдома, немовби й не помер його батько, немовби й не було похорону [11:52]”; “Мишка немовби й не чує, не бачить. Мов і немає нікого перед очима [11:68]”; “Пташка співала. Немов срібний дзвіночок на крильцях підняла, і він тремтів, тремтів [11:78]”; “Падали сніжинки. Ніби плавали в повітрі... Шестикутна зірочка, така красива, блискуча. Ніби казковий майстер вирізьбив її зі срібної платівочки [11:82]”; “Аж бачу: до стогу соломи, що стоїть недалеко в полі, полетіла маленька сіра пташка. Ніби не сама вона полетіла, а біла хвиля її понесла [11:90]”; “Тихо шумить вітер. Мов ласкава хвиля на ставку [11:91]”; “Хто прийде до ставка, подивиться на бузковий цвіт – і всміхається. Немов шматочок блакитного неба на землі – такий бузковий цвіт [11:158]”; “Дивний якийсь він став. Немовби йому за щось дуже-дуже соромно [11:169]”.

У творах В. О. Сухомлинського є також порівняння, утворені за допомогою слів: здається, нагадує, схожий на, подібний до: “Вони не могли відірвати очей од квітки. Серед куряви вона здавалася чарівним, казковим острівцем [11:22]”; “Небо здавалося йому не блакитним, а чорним. Журавлиний ключ здавався хлопчикові разком сльозин [11:40]”; “Зелені морські хвилі. Це вони тільки здаються деревами [11:51]”; “Лунає тонкий свист. Схожий він і на звучання найтоншої струни, коли по ній водять смичком, і на пісню вітру в тонкій стеблині очерету [11:62]”; “Вона прислухається до завивання завірюхи. Зої здається, що за вікном великий, страшний звір [11:91]”; “Високі стоги сіна схожі на дивовижні казкові кораблі. Ліс у вечірніх сутінках схожий на зелену морську хвилю, що котилася, котилася та й завмерла [11:120]”; “Їм здавалося, що прекрасну квітку, яку вони так любили, якою милувалися, вхопили десятки рук і стали обмацувати кожну пелюсточку [11:161]”; “Здавалося, все місто в цей час прислухалося до биття серця старого воїна [11:199]”.

У текстах праць Василя Олександровича є порівняння позитивні (прямі) й

негативні (зворотні або заперечні). Прямі порівняння представлені в стверджувальній формі: “*Це ж твоєму батькові я ногу перев’язувала... Такий самий був, як ти [11:143]*”; “*Дід Дмитро стояв перед дідом Дементієм, як семирічний хлопчик: переступав з ноги на ногу, схиливши голову, й тихо шепотів [11:149]*”; “*І всміхається вона так, як мама: примружить очі й зведе брови високо-високо, немов дивується з чогось [11:153]*”.

Зворотні ж порівняння представлені у формі заперечення. Однак такі порівняння вказують не на різницю, а на схожість порівнюваних предметів: “*Може, це й не тополя, а легенда? [11:6]*”;

“*Зробив хлопчик із паперу кораблик. Ні, це не паперовий кораблик, а могутній корабель з великими вітрилами [11:19]*”;

“*Далеко-далеко в степу стоїть могила. Як тільки степ огорнуть вечірні сутінки, це вже не могила. А маленький острів. Стоїть посеред моря. Пищеничні хвилі голублять берег маленького острівця.*

За селом стоять три стоги сіна. У вечірніх сутінках це вже не стоги, а великі кораблі з ліловими вітрилами...

А зелений ліс – уже не ліс, а завмерлі хвилі [11:50 – 51]”.

У художніх творах В. О. Сухомлинського вжито різні типи речень із порівняльними конструкціями, що охоплюють підрядні порівняльні речення різної структури і порівняльні звороти – члени простого речення. Порівняння у казках та оповіданнях педагога виконують зображально-порівняльно-оцінну функцію, допомагаючи подавати пейзажні, портретні зображення, характеристики персонажів, психічних станів. Письменник добирав ці мовні засоби з великою майстерністю, використовував їх як один з головних лінгвостилістичних засобів характеристики персонажів.

В. О. Сухомлинський у текстах праць використав різні за структурою порівняльні конструкції. Аналіз фактичного мовного матеріалу дає підстави твердити, що порівняння – досить продуктивна мовна категорія, економна, стилістично-образна, стилістично насичена, використовується як один із образно-художніх засобів показу дійсності.

Л і т е р а т у р а :

1. Бурячок А. А. Функціонально-стилістична оцінка слів у Словнику укр. мови // Лексикологія та лексикографія. – К. : Наук. думка, 1968. – Вип. III. – С. 87-95.
2. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови. – К. : Видавництво при Київському державному університеті видавничого об’єднання “Вища школа”. – 1987. – 352 с.
3. Кожевникова Н. А. Об обратимости тропов // Лингвистика и поэтика. – М. : Наука, 1979. – 309 с.
4. Кочерган М. П. Слово і контекст. – Л. : Вища школа, 1980. – 183 с.
5. Пешковський А. М. Русский синтаксис в научном освещении. – М. : Учпедгиз, 1956. – 511 с.
6. Потебня А. А. Мысль и язык. – К. : Синто, 1993. – 192 с.
7. Потебня О. О. Эстетика і поетика слова. – К. : Мистецтво, 1985. – 302 с.
8. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике. – Т. 1–2. – М. : Учпедгиз, 1958. – 535 с.
9. Потебня А. А. Собрание трудов: мысль и язык. – М. : Лабиринт, 1999. – 300 с.
10. Руднев А. Г. Синтаксис современного русского языка. – М., 1963. – 389 с.
11. Сухомлинський В. Вічна тополя: Казки. Оповідання. Етюди : для молод. шк. віку / упоряд. О. Сухомлинської ; заг. ред., передм. Д. Чередниченка. – К. : Генеза, 2003. – 272 с.
12. Сухомлинський В. О. Гаряча квітка : оповідання та казки для мол. шкільного віку. – К. : Веселка, 1978. – 104 с.

Статья посвящена анализу использования В. О. Сухомлинским таких язычно-изобразительных средств, как сравнение. Описаны разные подходы относительно типов и структуры сравнений. Охарактеризованы функции сравнений.

Ключевые слова: лингвостилистические средства, сравнения, союзные и бессоюзные сравнения, подчиненные сравнительные предложения, присоединительные предложения, прямые и обратные сравнения.

The article is devoted the analysis of the use of V. O. Sukhomlinskim such linguallly-graphic facilities, as comparison. Different approaches are described in relation to types and structure of comparisons. The functions of comparisons are described.

Keywords: lingvostilistichni facilities, comparisons, allied and asyndetic comparisons, additional comparative suggestions, joinings suggestions, direct and reverse comparisons.

Герасименко И. А.
Горловский государственный педагогический
институт иностранных языков

СМЫСЛОВОЕ СОДЕРЖАНИЕ КОЛОРАТИВОВ БУРЫЙ, КАУРЫЙ: ЛИНГВОКУЛЬТУРОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Статья содержит анализ лингвокультурологической семантики колоративов бурый, каурый. Цель – описание значений указанных слов. Материалом исследования послужила русская фразеология, язык фольклора и язык художественной литературы.

Ключевые слова: колоратив, значение, лингвокультурологический, фразема, язык фольклора, язык художественной литературы.

Для обозначения цветовых свойств реалий внешнего мира носители русской лингвокультуры используют лексемы с ограниченным составом значений, которые наделены, как правило, только семой цвета. К моносемичным колоративам относятся как адъективы основного и вторичного цветового означивания, так и описательные конструкции с компонентами *цвет / цвета*, словосложения, поздние заимствования. Цель статьи – описать лингвокультурологическое смысловое содержание и сочетаемостные возможности колоративов основного цветового означивания *бурый, каурый*, которые традиционно относят к гиппологизмам.

Слова *бурый, каурый* в русской лингвокультуре реализуют цветообозначающую семантику (о том, что это колоративы, см., например: [11, с. 172-221; 9, с. 126-184]). Данные адъективы в составе устойчивых оборотов, а также фольклорных выражений и свободных сочетаний художественной речи употребляются как для описания масти (*каурый*), так и выходят за рамки чисто коневодческих терминов, обозначая масть, окрас и цвет других реалий (*бурый*). Семантика этих лексем исключительно колоративная, иная в них не зафиксирована.

Прилагательное *бурый* “известно с ранней древнерусской эпохи” [23, с. 125] как заимствованное “через посредство тур. *bur* ‘рыжей масти’ из персидск. *bōr* ‘гнедой, рыжей масти” [21 (1), с. 249]. Слово имеет значения ‘серовато-коричневый’ [20 (1), с. 127], ‘жёлто-красный’ [13, с. 54], варьируя “по красно-коричнево-чёрному цветовому ряду” [8, с. 168]. Как компонент фразеологических оборотов адъектив *бурый* участвует только в образных описаниях цвета натурфактов (солнца, кваса), окраса (волка, вола) и масти животных. Например: *Бурая корова через прясло глядит* (солнце) [17, с. 61]; *В тёмном хлевище / бурое конище* (квас) [16, с. 84]; как *бурый волк* (северный диалект)